

„Svjetlo, sol i kvasac“: uloga laika u zadaći Crkve

Msgr. Alvaro del Portillo

2013.1.25

Prvi kršćani koji su živjeli s Isusom i apostolima ili koji su pripadali sljedećoj generaciji, bili su jako svjesni da je njihova zadaća sve što imaju ispuniti s vjerom. Riječima Tertulijana: „Ono što je duša u tijelu, to su kršćani u svijetu.“ Sveti Josemaria, kako biskup Alvaro del Portillo kaže u ovom članku, neumorno je ljude podsjećao da „Prema tome, svatko od nas mora aktivno raditi da svim muškarcima i ženama prenese evanđelje kojeg je Isus propovijedao.“

„Nemoguća misija.“ Nijedan drugi izraz ne može sažeti zapovijed danu malenoj skupini ljudi na Maslinskoj gori u jedno rano proljetno jutro u zoru kršćanske ere: „Nego primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji i sve do kraja zemlje.“ (Dj 1:8). Kristove su posljednje riječi imale sve znakove ludosti. Ni bogati, ni učeni, ni moćni, kako bi ti jednostavni ljudi iz ovog izgubljenog zakutka rimskoga carstva trebali cijelom svijetu prenijeti poruku nedavno pogubljenog čovjeka?

Unutar razdoblja od tri stotine godina, veliki se dio rimskog carstva preobratio na kršćanski način života. Doktrina raspjetoga pobijedila je progone moćnika, napasti učenih i otpor hedonista moralnim zahtjevima. Danas je kršćanstvo najjača svjetska duhovna sila. To može objasniti samo Božja milost. Ali njegova je milost djelovala kroz muškarce i žene koji su živjeli zadaću što su je primili.

Krist nije o zadaći govorio kao o većoj vjerojatnosti. Svojim je učenicima dao izravnu zapovijed. U svetom Marku čitamo: „Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se“ (Mk 16:15-16). I slično kod svetog Mateja: „Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio! I evo, ja sam s vama u sve dane – do svršetka svijeta“ (Mt 28:19-20). Ovakve riječi donose u sjećanje

Kristovu molitvu Ocu na posljednjoj večeri: „Kao što ti mene posla u svijet tako i ja poslah njih u svijet“ (Iv 17:18). Drugi vatikanski koncil, komentirajući ove riječi, kaže: „Crkva je primila ovaj jedinstveni mandat od Krista, pronositi spasiteljsku istinu od apostola i mora to raditi sve do kraja svijeta.“ (*Lumen Gentium*, 17.).

Svačija zadaća

Kada god dođe do razgovora o zadaći Crkve, ljudi često greškom pretpostavljaju da je ova odgovornost na kleru. Ali zadaću koju je Krist povjerio svojim učenicima trebaju provoditi svi članovi Crkve. Svatko, svatko prema svojim uvjetima, treba sudjelovati u ovom zajedničkom pothvatu. (usp. *Ibid*, 30) Koncil nas podsjeća da je „kršćanski poziv po samoj svojoj prirodi također i poziv na apostolat... U Crkvi postoji različitost zadaća, ali jedinstveni zadatak. Krist je apostolima i njihovim nasljednicima povjerio dužnost podučavanja, posvećivanja i vladanja u njegovo ime i po njegovoj moći. Ali i laici jednaku sudjeluju u svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj službi Kristovoj te prema tome imaju vlastiti udjel u zadaći cijelog Božjeg naroda u Crkvi i svijetu“ (*Apostolicam Actuositatem*, 2). Svi kršćani čine jedno tijelo u Kristu po krštenju i sudjeluju u otkupiteljskoj zadaći. Svatko prema tome treba aktivno raditi na tome da svim muškarcima i ženama prenese evanđelje koje je Krist propovijedao.

Iako je apostolska dimenzija kršćanskog poziva oduvijek prisutna u Crkvi, dugo se činilo da je spasiteljska zadaća povjerena samo nekolicini. Ostatak vjernika, velika većina, imala je ništa drugo osim pasivne uloge. Drugi se vatikanski koncil vratio počecima, naglašavajući da univerzalni poziv na svetost nije samo mogućnost već istinska dužnost: „Prema tome, na svim kršćanima leži iskonska odgovornost rada na tome da se božanska poruka spasenja učini poznatom i da je svi ljudi svijeta prihvate“ (*Ibid.*,3).

Tamo gdje samo laici mogu dospjeti

Imaju li laici kao takvi posebnu ulogu unutar Crkvene zadaće? Drugi vatikanski koncil već je dao točne smjernice. Obični vjernici, kaže konstitucija *Lumen Gentium*, „pozvani su od Boga da, radeći svoje uobičajene poslove i vođeni duhom Evanđelja, mogu raditi na posvećivanju svijeta iznutra, poput kvasca. Na taj način mogu Krista učiniti poznatim drugima, osobito svjedočanstvom života što sja vjerom, nadom i ljubavi“ (*Lumen Gentium*, 31). I dalje, „laici su na osobit način pozvani da učine Crkvu prisutnom i djelatnom u onim mjestima i okolnostima 'gdje samo po njima ona može postati sol zemlje'“ (*Ibid.*, 33). Primjerice, Crkva je u bolnici prisutna ne samo u kapelanu, Ona je tamo također i u kršćanskim vjernicima koji, kao liječnici i sestre, rade kako bi pacijentima pružili dobre profesionalne usluge i osobnu pažnju. U susjedstvu, crkvena će zgrada uvijek biti neophodna referentna točka; ali jedini način da se dođe do onih koji ne dolaze u

crkvu jest putem kršćanskih obitelji.

Apostolsko pismo *Christifideles Laici*, uzimajući kao referencu rad što je proveden na biskupskoj Sinodi 1987.godine, ovu doktrinu dublje istražuje. Po pitanju uloge laika, Papa je upozorio na dvije opasnosti: „napast da se bude toliko jako zainteresiran za Crkvene usluge i zadatke da pojedinci propuste aktivno sudjelovati u svojim obavezama u profesionalnom, društvenom, kulturnom i političkom svijetu; i napast da se pokuša nemoguće razdvajanje vjere od života, odnosno, odvajanje prihvaćanja Evanđelja od istinskog življenja Evanđelja u različitim situacijama u svijetu“ (*Christifideles Laici*, 2). Ono što laike muškarce i žene odvaja od ova dva ekstrema, kaže Papa, jest njihov „sekularni karakter“, jer ih Bog poziva da „se posvete u braku ili životu celibata, u obitelji, u poslu, i u različitim aktivnostima u društvu“ (Ibid., 15).

Sinoda je na ovaj način nastojala izbjeći dvostruki rizik koji je Papa naglasio. Potičući zadaću vjernika laika u vremenitim poslovima, otklanja napast povlačenja u Crkvene poslove kako bi se pobjeglo iz neprijateljskog ili indiferentnog društva. Pozivajući na snažno jedinstvo vjere i života, biskupi žele izbjeći gubitak kršćanskog identiteta. B+kako bi bili sol svijeta, moramo biti u svijetu. Ali ova sol nikada ne smije obljutaviti.

Prema tome, posebna zadaća vjernika laika je jasna: donositi Kristovu poruku u sve ljudske poslove: obiteljske, profesionalne, društvene...i, uz pomoć milosti, pretvoriti ih u susret s Bogom.

Prvi kršćani

Međutim, sve ovo nije nešto novo što je nastalo nakon Drugog vatikanskog koncila. Prvi kršćani, oni koji su poznavali Krista i apostole osobno ili su pripadali odmah sljedećim generacijama, bili su snažno svjesni svoje zadaće u svijetu. Tertulijan, primjerice, piše: „Živimo kao i drugi muškarci i žene. Idemo na Forum, tržnice, kupališta, dućane, tvornice, odmarališta, sajmove, i sve ostale poslovne zone. I mi smo mornari poput vas, služimo u vojsci, sudjelujemo u proizvodnji i prodaji; štoviše, proizvode svoga rada stavljamo vama na uslugu“ (Tertulijan, *Apologija kršćana*, 42).

I nadalje čitamo u ovom hvale vrijednom dokumentu kršćanskih početaka: „Kršćani se ne odvajaju od ostatka čovječanstva bilo po domovini, govoru ili običajima; činjenica je da danas žive u svojim gradovima; ne pričaju čudnim jezikom; ne vode nikakav ekscentrični život... Dok žive i u grčkim i u ne grčkim gradovima, ovisno kako im je kocka bačena, i prilagođavaju se običajima zemlje po pitanju odijevanja, hrane i općenito načina života, cijeli pravac njihovog načina

života ističe se kao vrijedan divljenja i neposredno nadnaravni“ (Epistle to Diognetus, 5). Dok ostaju tamo gdje jesu, prvi su kršćani primjetno promijenili svoje ponašanje kako isti dokument govori kasnije: „Žene se kao i drugi i imaju djecu; ali ne izlažu svoje potomke... U tijelu su, ali ne žive po tijelu. Svoje dane provode na zemlji, ali imaju putovnicu neba. Poštuju zakone, ali u svom se privatnom životu izdižu iznad zakona... Jednom riječju, ono što je duša u tijelu, to su kršćani u svijetu“ (Ibid., 5 i 6).

Ovaj stav, njihova goruća apostolska aktivnost, rezultirala je začuđujuće brzim širenjem kršćanske vjere. Bez sumnje su ta naša braća i sestre imali Božju milost. Ali, nadalje, znamo da je njihov odgovor uvijek bio herojski: ne samo kada su se suočavali s mučenjima, već također i u svakom trenutku njihovih života. Nije iznenađenje to što je Tertulijan napisao: „Rođeni smo jučer i već smo ispunili zemlju: gradove, otoke, sela, vojsku, palaču, senat, Forum. Ostavili smo vam samo vaše hramove“ (Tertulijan, Apologija kršćana, 1).

Duh Opusa Dei

Dopustite mi da malo promijenim smjer razgovora. Univerzalni poziv na svetost i apostolat, tako jasan prvim kršćanima i ponovljen prilikom posljednjeg Koncila (*Christifideles Laici*, 16), jedan je od osnovnih principa koji čine duh prelature Opus Dei. Od 1928. godine njezin osnivač, Sluga Božji, Josemaría Escrivá, nikada nije propustio govoriti da su posvećivanje i apostolat pravo i dužnost svake krštene osobe. Primjerice, u pismu iz 1934.: „Vaša je dužnost posvetiti se. Da, čak i ti. Tko misli da je ova zadaća samo za svećenike i redovnike? Svima, bez iznimke, naš je Gospodin rekao: *Budite savršeni, kao što je savršen Otac vaš nebeski.*“ (Josemaría Escrivá, Put, 291). I opet, naša apostolska zadaća: „Svijet još uvijek odjekuje od Božjega poziva: "Oganj dođoh baciti na zemlju, pa što hoću ako je već planuo?"

Međutim, vidiš: Gotovo se svuda već ugasio... Zar nisi spreman raznositi oganj naokolo?“ (Ibid., 801). Monsignor Escrivá može se smatrati pionikom Drugog vatikanskog koncila. Kardinal Poletti jasno je to naglasio kada je predstavljao proces beatifikacije osnivača Opusa Dei: „Zbog toga što je proglašavao univerzalni poziv na svetost, sve od 1928. godine kada je osnovao Opus Dei, mons. Josemaría Escrivá prepoznat je prije svega kao prethodnik Koncila u onome što je bilo sama srž njegovog učenja“ (Dekret predavljanja kauze za beatifikaciju Sluge Božjega Josemarije Escrivá de Balaguer y Albás).

Riječ i primjer

U sve jače materijalističkom društvu, kršćanska je zadaća jednaka onoj prvih Kristovih učenika: riječju i primjerom prenositi radosnu vijest. U ovom životu nikada nećemo znati učinke našega ponašanja na one oko nas, dobar primjer ili

skandal kojeg smo izazvali. Prva i esencijalna obaveza svakoga kršćanina jest ponašati se u skladu s vjerom, konzistentni u vjerovanju što ga ispovijedamo. „Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad što leži na gori. Niti se užiče svjetiljka da se stavi pod posudu, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući. Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima.“ (Mt 5:14-16).

Međutim, primjer nije dovoljan. „Apostolat ovakve vrste ne sastoji se samo u svjedočenju načinom života; istinski apostol traži prilike za objaviti Krista riječima upućenim bilo nevjernicima s ciljem njihovog približavanja vjeri, bilo vjernicima s ciljem podučavanja, ojačavanja i ohrabrivanja za život“ (*Apostolicam Actuositatem*, 6).

Ovaj zadatak nije usmjeren „specijalnim“ apostolima. Koncil nas je sve podsjetio na obavezu svakog laika prema apostolatu na vlastitu inicijativu. „Individualni apostolat, koji velikodušno izvire iz izvora istinski kršćanskog života, izvor je i uvjet cijeloga laičkog apostolata, čak i organiziranog tipa, i ne dopušta zamjene. Bez obzira na status, svaki laik (uključujući i one koji nemaju priliku ili mogućnost udruživanja) pozvan je na ovu vrstu apostolata i obavezni su uključiti se u njega. Ovakav tip apostolata koristan je u svako vrijeme i na svakom mjestu, ali u pojedinim je okolnostima jedini prikladan i moguć.“ (Ibid., 16).

Neprestano imamo prilike za apostolat. Naš bi cijeli život trebao biti neprestano apostolski. Međutim, želio bih razmotriti dva područja koja čine okosnicu života većine ljudi: posao i obitelj.

Kroz profesionalni posao

Profesionalni je rad jedno od mjesta gdje se prijateljstva rađaju i razvijaju. Može se činiti da su ovdje mogućnosti za apostolat ograničene samo na nekolicinu, ali ne smijemo zaboraviti da duboke, povjerljive veze razvijamo s ljudima koji s nama rade, što nam omogućava da im često pomožemo na odlučan i trajan način. Neki poslovi (mislim, primjerice, na podučavanje radu u medijima) nude mogućnost dolaska do stotina pa čak i tisuća ljudi. Međutim, bila bi greška misliti da samo ovakve profesije mogu biti prilike za apostolat. Upravo suprotno, svi kršćani, bilo kojeg posla ili okolnosti, trebali bi pomagati onima oko sebe pronaći kršćanski smisao života. Naravno, neće biti potrebe za velikom rječitosti i propovijedi. Bit će dovoljno prakticirati ono što je osnivač Opusa Dei zvao „apostolat prijateljstva i povjerenja,“ kojeg je ovako opisao: „Riječ koju si u pravi čas došapnuo nesigurnom prijatelju, dobro odmjereni razgovor koji si znao zapodjenuti u danoj prilici, stručni savjet koji je pospješio njegov rad na sveučilištu i obzirna indiskrecija kojom otkrivaš neslućene horizonte svakom koji traži - to je "apostolat

povjerenja".“ (Josemaría Escrivá, *Put*, 973).

Apostolski se cilj pokazuje u istinskoj brizi za druge, što se normalno očituje u osobnoj komunikaciji između dva prijatelja. „Kršćanski apostolat – tu mislim konkretno na apostolat jednostavnog kršćanina, apostolat muškarca ili žene koji bez nekih osobitosti žive među sebi ravnima – velika je kateheza, u kojoj se osobnim kontaktom, pravim i iskrenim prijateljstvom u ljudima budi glad za Bogom i pomaže im se da otkriju neslućene obzore: naravno i jednostavno, kako već rekoh, s primjerom žive vjere, s ljubaznom riječju, ali koja je i puna snažne božanske istine.“ (Josemaría Escrivá, *Susret s Kristom*, 149).

Ovaj apostolski trud nije ograničen samo na pojedince. Slobodno i odgovorno, kršćani trebaju nastojati da cijeli spektar socijalnih struktura i institucija pomogne muškarce i žene privući bliže Bogu. Koncil je ovu infuziju kršćanskog duha u vremenite stvari vidio kao karakterističnu zadaću vjernika laika. U apostolskom pismu *Christifideles Laici*, Papa poziva kršćane koji rade na polju znanosti, tehnologije, medicine, politike, ekonomije i kulture (usp. 38, 42-44), pozivajući ih da se ne udalje od svoje odgovornosti izgrađivanja humanijeg, i prema tome kršćanskijeg, svijeta.

Inspiracija i principi koji su potrebni za takav jedan pothvat pronalaze se u socijalnoj doktrini Crkve. Ali ova će doktrina zaživjeti jedino kada muškarci i žene – bilo na Wall Streetu ili u priprostom dućanu na uglu – na svoj posao počnu gledati kao na nešto više od samog izvora prihoda ili uspinjanja na društvenoj ljestvici. Potrebni su muškarci i žene koji će – bilo u Gradskoj vijećnici ili u udruženjima u susjedstvu – raditi na podizanju humanijeg društva; potrebni su učitelji – bilo sveučilišni profesori ili školski učitelji – koji će pomoći izgrađivati kršćansku kulturu.

Važnost obitelji

Zajedno sa svim ovim apostolskim pothvatima vezanim za posao, apostolat učinjen u i po obitelji uvijek će imati temelju važnost. Za roditelje, njihov prvi i najvažniji apostolat, koji im je izravno Bog povjerio, jest obrazovanje njihove djece.

Obitelj je „prva i vitalna stanica društva.“ (*Apostolicam Actuositatem*, 11). O njezinom zdravlju ovisi zdravlje ili bolest cijeloga društva. Društvo će biti više obiteljsko kada svi članovi obitelji nauče žrtvovati se jedni za druge. Tolerancija i poštovanje u ljudskim odnosima ovisi o uzajamnom razumijevanju između roditelja i djece. Odanost će snažno izvirati u društvo ako se bračna vjernost bude ispravno cijenila. A materijalistički će se konzumerizam smanjiti ako se sreća

doma ne bude računala samo u materijalnim stvarima.

Uloga primjera ključna je u odgoju djece. Ivan Pavao II komentirao je o svom ocu: „Moj je otac bio častan, te se gotovo sva sjećanja moga djetinjstva i adolescencije vrte oko njega... Sama činjenica da ga vidim kako kleči imala je odlučni utjecaj na moje rane godine. Bio je toliko strog prema sebi da nije imao potrebu biti strog prema svom sinu; njegov je primjer sam bio dovoljan da mi u glavu ulije disciplinu i osjećaj dužnosti“ (André Frossard, *Ne bojte se*, str. 14). A kardinal Luciani – kasnije Ivan Pavao I – piše: „U stvarnosti, prva knjiga o vjeri što je djeca čitaju su njihovi roditelji. Dobro je ako otac kaže dječaku: 'U crkvi je redovnik što ispovijeda, zar ne misliš da bi trebao iskoristiti priliku?' Ali ipak je bolje ako kaže: 'Idem u crkvu, na ispovijed; zar ne želiš poći sa mnom?'" (Illustrissimi: pisma pape Ivana Pavla I, str. 223). Primjer koji se daje u svim okolnostima – odanost prijateljima, radne navike, suzdržljivost i umjerenost, radost u nevoljama, briga za druge, velikodušnost – zauvijek je upisan u srca djece.

Tada, roditelji trebaju dati velikodušnu pažnju obrazovanju svoje djece. Osnivač Opusa Dei znao je reći poslovnim ljudima: „Najvažniji posao kojeg imate jest odgojiti dobro svoju djecu.“ To će se ostvariti ako roditelji postanu prijatelji svojoj djeci; ako djeca uvijek mogu otvoriti svoja srca s povjerenjem svojim roditeljima kada bilo kakva nevolja iskrsne. Sveti Toma More je napisao: „Kada bih se vratio kući, morao sam razgovarati sa ženom, popričati s djecom, i obratiti se slugama. Na svaku od ovih aktivnosti gledam kao na posao koji se treba odraditi – i treba, osim ako ne želiš biti stranac u vlastitom domu. Osim toga, trebamo se pobrinuti da što je moguće više budemo suglasni s onima koje je priroda, ili slučajnost, ili smo to bili sami mi, izabrala da nam budu suputnici u životu“ (sveti Toma More, *Utopija*).

Istina, ljudi tok modernog vremena čini se da ne njeguje ovo mirno posvećivanje djeci. Imamo sve više i više svega, osim vremena z druge. Postoji rizik da roditelje potpuno zaokupi posao, čak iako se on radi za budućnost djece. Ali njihovo stanje u budućnosti ovisi puno više o vremenu koje su im roditelji velikodušno posvetili nego o pruženoj materijalnoj sigurnosti. Djeca se ne žale toliko na to što im roditelji nisu dali ovo ili ono, nego na roditelje koji se nisu dali obitelji.

Obitelji otvorene svima

Ali kršćanin svjestan svoje zadaće kvasca svijeta ne može biti zadovoljan s obiteljskim dužnostima i obavezama. U ovom svijetu gdje se jako ističe nadmetanje, normalno je kod kuće, u obitelji, tražiti toliko potrebnu nježnost i sigurnost koje toliko često nedostaju u širokom svijetu. Također je razumljivo da mnogi roditelji teže osigurati dobro vlastite obitelji. U isto vrijeme, kršćanska je

obitelj uvijek „otvorena“ obitelj. „Obitelj, poput Crkve, treba biti mjesto gdje se prenosi Evanđelje i iz koje Evanđelje zrači... Takva obitelj evangelizira brojne druge obitelji, te susjedstvo čiji je član“ (*Evangelii Nuntiandi*, 71. Citirao Ivan Pavao II u svom apostolskom pismu o ulozi kršćanske obitelji u modernom svijetu *Familiaris Consortio*, 52). Kršćanska obitelj koja teži živjeti po svojim idealima, usprkos svojim ograničenjima i poteškoćama, uvijek je privlačna, čak i iz ljudske perspektive. Još i više ako je takva obitelj otvorena drugima, njegujući apostolski duh s rođacima, kolegama, susjedima, prijateljima djece. Tako ćemo shvatiti ideal kojeg je imao Ivan Pavao II kada je napisao: „Obiteljska se Crkve također naziva i svijetlim znakom Kristove prisutnosti i njegove ljubavi prema onima koji su daleko, prema obiteljima koje još ne vjeruju, te prema onim kršćanskim obiteljima koje više ne žive po vjeri koju su jednom primili“ (*Familiaris Consortio*, 54).

U isto vrijeme, sve su obitelji izložene vanjskim utjecajima što proizlaze iz prava, škole i javnog mišljenja. Kako bi zaštitili vlastite obitelji i pomogli drugima, kršćanin treba raditi na stvaranju za obitelj prihvatljive društvene klime.

Kao što čitamo u *Familiaris Consortio*, „Obitelji bi trebale biti prve koje će poduzeti korake da bi osigurale da zakoni i državne institucije ne samo da ne vrijeđaju, već podupiru i pozitivno brane prava i dužnosti obitelji. Među ovim riječima, obitelji bi trebale rasti u svjesnosti da su 'protagonisti' onoga što se zove 'obiteljska politika' i pridodane odgovornosti za transformiranje društva" (Ibid., 44).

Nova evangelizacija

Prvi su kršćani transformirali društvo dok su težili ispuniti Kristovu zapovijed: „Oni pak odoše i propovijedahu posvuda, a Gospodin surađivaše i utvrđivaše Riječ popratnim znakovima.“ (Mk 16:20).

Na početku trećeg tisućljeća, usred društva koje naizgled ludo napušta Boga, kršćani su pozvani na provođenje nove evangelizacije „u i po običnim, materijalnim i sekularnim aktivnostima ljudskog života. On (Krist) svaki nas dan čeka, u laboratoriju, u operacijskoj sali, u vojarnama, u sveučilišnim dvoranama, u tvornici, u dućanima, na poljima, u kući, te u cijeloj nepreglednoj panorami poslova. Dobro ovo shvatite: postoji nešto sveto, nešto božansko skriveno u najobičnijim situacijama, i na svakome od nas je da to otkrijemo“ (Razgovori s mons. Josemarijom Escrivá, 114). Kao što je napisao Ivan Pavao II: „Ovo će biti moguće ako vjernici laici budu znali kako u sebi nadvladati odvojenost Evanđelja od života, kako bi ponovo u svojim svakodnevnim aktivnostima u obitelji, poslu, društvu, prihvatili integrirani pristup životu koji svu svoju inspiraciju i snagu vuče iz Evanđelja“ (*Christifideles Laici*, 34). Svijet je gladan dosljednih kršćana: ljudi koji griješe i padaju, ali kojima je suđeno ustati i nastaviti, pod zaštitom svete Marije,

na putu koji vodi Ocu po Isusu Kristu, koji je Put, Istina i Život.

Catholic Familyland, izdanje XXVII, str. 11-14, 1998.